

תורה אור • פרשת יתרו • מאמר 8

ביאור על הנ"ל

”ביאור על הנ”ל”

במעמד הר סיני קיבלו ישראל את הכוח לגרום לכך שהתורה והמצוות שלהם ימשיכו את אנכי, אין סוף שלמעלה מהעולמות, את הבחינה של ”כי לא אדם“, אל העולם המסודר של אדם. מאחר ששורש הנשמות הוא רק ב”מחשבה” של ה', הכוח הזה פועל באמצעות ירידתן אל הגוף ואל הנפש הבהמית, ששורשה, כמו שורש האריה והשור שנושאים את המרכבה, גבוה עוד יותר, והיא יכולה להעלות את ”האדם“ אל למעלה ממדרגתו.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/yisro/8

הנקודה

במעמד הר סיני קיבלו ישראל את הכוח לגרום לכך שהתורה והמצוות שלהם ימשיכו את אנכי, אין סוף שלמעלה מהעולמות, את הבחינה של "כי לא אדם", אל העולם המסודר של אדם. מאחר ששורש הנשמות הוא רק ב"מחשבה" של ה', הכוח הזה פועל באמצעות ירידתן אל הגוף ואל הנפש הבהמית, ששורשה, כמו שורש האריה והשור שנושאים את המרכבה, גבוה עוד יותר, והיא יכולה להעלות את "האדם" אל למעלה ממדרגתו.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

מאמר זה מבאר את המאמר הקודם, "זכור את יום השבת". התורה והמצוות מחברות את אור אין סוף עם העולמות. הטבע נמשך מכוח הברית שכרת ה' לאחר המבול, אבל ברכה חדשה שמקורה למעלה מהעולמות באה רק באמצעות המצוות, השייכות לאותיות שם הוי". כך נעשה אנכי ל"הוי" אלקיך". כל המשכה זקוקה לעלייה, ולכן התורה ניתנה ברתת ובביטול, ורק ישראל קיבלו כוח זה. המלאכים, ששורשם בדיבור האלוהי, לא יכלו לקבלו. ישראל, ששורשם במחשבה, באחדות קרובה יותר אך חלקית, מקבלים אותו באמצעות ירידת הנשמה אל הגוף ואל הנפש הבהמית. הנפש הבהמית נובעת מהאריה והשור של המרכבה ומהמלאכים שנפלו באדום, ולכן בכוחה להעלות את "האדם שעל הכסא" אל "כי לא אדם", מקום שאין בו שמאל ואין בו שינוי. משום כך מלכותו של דוד, שנמשך בקרן, מתקיימת, ואילו מלכותו של שאול לא התקיימה. האבות ממשיכים את הזיווג הפנימי שמביא נשמות חדשות. מצוות שמעלות ומצוות שממשיכות, וכן מסירות נפש בקריאת שמע, פועלות באותו אופן; ועיני ישראל מצפות לגילוי שלמעלה מסדר העולמות.

מבנה

1	מה ניתן במעמד הר סיני	2-11
	ביאור למאמר הקודם. התורה והמצוות מחברות את אור אין סוף עם העולמות, ומכניסות את האור הסובב כל עלמין בתוך האור ממלא כל עלמין.	
2	ברכה חדשה באמצעות שם הוי"	4-31
	הברית שלאחר המבול מקיימת את הטבע, אך ברכה חדשה שמקורה למעלה מהעולמות באה רק באמצעות המצוות, השייכות לאותיות שם הוי". כך נעשה אנכי ל"הוי" אלקיך", ואני נעשה להוי", אך הדבר אפשרי רק באמצעות עלייה מלמטה.	
3	סיני, המלאכים וירידת הנשמה	8-51
	הרתת במעמד הר סיני היה הביטול שממשיך את האור למטה, ורק ישראל קיבלו כוח זה. המלאכים, ששורשם בדיבור, לא יכלו לקבלו; ישראל, ששורשם במחשבה, שבה "הוא וכליו אחד", מקבלים אותו רק באמצעות ירידת הנשמה אל הגוף, שמעלה אותם אל "הוא וחיותיו".	
4	להעלות את "האדם" אל למעלה מאדם	11-91
	הנפש הבהמית נובעת מהאריה והשור של המרכבה ומהמלאכים שנפלו באדום, ושורשה הגבוה מאפשר לה להעלות את "האדם שעל הכסא" אל "כי לא אדם". לכן המזון מקיים את האדם, והאבות מעלים את המדות, ששורשן בעתיקא, למעלה מהשכל.	

בבחינת אדם, ההנהגה מדודה ויכולה להשתנות; בעתיקא אין שמאל. מלכותו של שאול, שמקורה באדם, אבדה בעקבות חטא אחד; מלכותו של דוד, שנמשח בקרן ושורשה ב"כי לא אדם", מתקיימת. להעלות את אדם לשם ולהמשיך את אורו למטה – זו תכלית כל העבודה.

החיות ממשיכים את הזיווג החיצוני התמידי של אבא ואמא, המקיים את העולמות; האבות והצדיקים ממשיכים את הזיווג הפנימי, המביא נשמות חדשות.

הצדקה, המתלבשת בכסף ובזהב שנפלו בשבירת הכלים, מעלה לרמה; התרומה והמעשרות מעלים, והציצית, התפילין והשופר ממשיכים למטה. כולן מעוררות את אנכי וממשיכות אותו אל אדם, כוח שניתן בעת קבלת התורה.

מסירות הנפש באמירת "אחד" שבקריאת שמע היא הכוח הפנימי שניתן במעמד הר סיני. "שמור" הוא ציפייה ממושכת: כעבדים המביטים אל אדונם, ישראל מביטים מעבר לאור המקיים את העולמות, אל עצמותו של ה', בציפייה לגילוי שלעתיד לבוא.

מושגים

אנכי אנכי

"אני", המילה הראשונה בעשרת הדיברות, הנקראת כמתייחסת לאין סוף שלמעלה מהעולמות, לאור הסובב כל עלמין, שהמצוות ממשיכות באמצעות הו' כדי שיהיה "אלקיך".

אדם ו"כי לא אדם" אדם / כי לא אדם

אדם הוא אור ה' המסודר בקווים ובמדרגות, כדמות אדם שעל הכסא, שבה ההנהגה מדודה ויכולה להשתנות. "כי לא אדם" היא הבחינה שלמעלה מסדר זה, עתיקא, שאין בה שמאל ואין בה שינוי.

עתיקא עתיקא

הבחינה הפנימית ביותר שבכתר, שלמעלה מהשכל, שעליה אומר הזוהר "לית שמאלא": אין בה חלוקה למדרגות ואין בה דין. המדות ומלכותו של דוד מושרשות שם.

הוא וחיותיו; הוא וכליו איהו וחיותו / איהו וגרמוהי

שתי דרגות של אחדות מתיקוני זוהר: האחדות השלמה של ה' עם השכל שבאצילות, והאחדות הפחותה של המחשבה, שבה מושרשות נשמות ישראל.

המרכבה מרכבה

החיות נושאים את הכסא, ובמובן גבוה יותר – האבות, הבטלים לגמרי לרצון ה', ומעלים את מה שרוכב עליהם למדרגה שלמעלה ממנו.

העלאה והמשכה העלאה והמשכה

שתי התנועות בעבודת ה': העלאת התחתון אל ה', כמו בצדקה ובתרומה, והורדת האור למטה, כמו בציצית, בתפילין ובשופר. אין המשכה בלי עלייה.

שני הזיווגים של אבא ואמא זיווג חיצוני ופנימי דאויא

הזיווג החיצוני והתמידי של חכמה וכינה מקיים את העולמות; הזיווג הפנימי, המביא נשמות חדשות, נמשך רק באמצעות נשמות הצדיקים.

קטע 1 • 11-2

מה ניתן במעמד הר סיני

1 ביאור על הנ"ל

ביאור על האמור לעיל.

מאמר זה הוא ביאור נוסף למאמר שקדם לו בתורה אור, הפותח במילים "זכור את יום השבת לקדשו". הוא חוזר לנושאים שבמאמר ההוא: מה ניתן בסיני, מדוע המלאכים לא קיבלו את התורה, מדוע על הנשמה לרדת לתוך גוף, וכיצד המרכבה מעלה את "האדם שעל הכסא".

2 הנה להבין שרש ענין מ"ת וקבלת התורה מה ענינה. הנה כל התורה ומצות הן בחי' יחוד אור א"ס ב"ה בעולמות.

כעת, כדי להבין את שורש עניינה של נתינת התורה וקבלת התורה, ומה עניינן: כל התורה והמצוות הן בחינת ייחוד אור אין סוף ברוך הוא בעולמות.

המאמר פותח בשאלה: מהו, בשורשו, עניינן של נתינת התורה וקבלתה בידי ישראל? תשובתו הראשונה היא שכל התורה וכל מצווה מחברות את אור אין סוף, אורו של הקב"ה כפי שהוא למעלה מכל גבול, עם העולמות המוגבלים.

וכמאמר לשם ייחוד קוב"ה. דהיינו בחי' יחודי' ביחודי' להיות השפעה מבחי' סוכ"ע לבחי' ממכ"ע.

כמאמר: "לשם ייחוד קודשא בריך הוא". כלומר, בחינת ייחודא עילאה בתוך ייחודא תתאה, כדי שתהיה השפעה מבחינת סוכב כל עלמין לבחינת ממלא כל עלמין.

הנוסח "לשם ייחוד קודשא בריך הוא" מבטא את התכלית הפנימית של מצווה. ייחוד זה פירושו להמשיך את הייחודא עילאה, שבה העולמות נחשבים לאין ואפס לפני הקב"ה, אל הייחודא תתאה, שבה הקב"ה נוכח בתוך העולמות כפי שהם קיימים, כדי שאור יימשך מבחינת סוכב כל עלמין אל הבחינה שממלאה אותם.

קטע 2 • 31-4

ברכה חדשה באמצעות שם הוי'

3 וכמ"ש ונתתי גשמיכם בעתם.¹ והיה אם שמע² כו'. ונתתי מטר ארצכם.³ הגם שכבר ברית כרותה בקשת מימי המבול.

כמו שכתוב: "ונתתי גשמיכם בעתם"; [ו] "והיה אם שמע" וכו', "ונתתי מטר ארצכם". [זאת] אף שכבר נכרתה ברית על הקשת מימי המבול:

שני פסוקים מבטיחים גשם כשכר על קיום המצוות: בויקרא כ"ו נאמר "ונתתי גשמיכם בעתם", ובפסוק השנייה של קריאת שמע נאמר "והיה אם שמע... ונתתי מטר ארצכם". השאלה היא מדוע נחוצה הבטחה כזאת, שהרי לאחר המבול כבר כרת ה' ברית, שסימנה הקשת, שלא ישחית עוד את העולם.

עד כל ימי הארץ זרע וקציר⁴ וגוי וקיץ וחורף ויום ולילה כו'. אין זה כ"א כדי קיום וחיות העולמות מה שכבר הוסד בסדר ההשתלשלות

"כל ימי הארץ [יתקיימו] זרע וקציר" וכו', "וקיץ וחורף ויום ולילה" וכו'. הדבר נועד רק לקיום העולמות ולחיותם, כפי שכבר נקבע בסדר ההשתלשלות.

לאחר המבול הבטיח ה' שכל עוד הארץ קיימת, לא ייפסקו זרע וקציר, קיץ וחורף, יום ולילה. אדמו"ר הזקן משיב שהבטחה זו רק מקיימת את העולם כפי שכבר נקבע בסדר ההשתלשלות; היא אינה מוסיפה דבר חדש.

אבל להיות הארה חדשה מבחי' סוכי' ותוספת ברכה המחדש בכל יום מע"ב נעשה ע"י התומ"צ לעבדה ולשמרה⁵ לעשות גי'ע ותענוג הנשמות שנעשה ע"י בחי' צמצום והתפשטות כו'

אבל כדי שתהיה הארה חדשה מבחינת סובב כל עלמין ותוספת ברכה, המחדשת בכל יום את מעשה בראשית, הדבר נעשה באמצעות התורה והמצוות — "לעבדה ולשמרה", כדי ליצור את גן עדן ואת תענוג הנשמות, שנעשה באמצעות בחינת צמצום והתפשטות וכו'.

מה שמתחדש — הארה חדשה מהמדרגה שמעל העולמות ותוספת ברכה — בא רק באמצעות התורה והמצוות. "המחדש בכל יום מעשה בראשית" הוא ביטוי מברכות השחר, ואת "לעבדה ולשמרה", שנאמר על אדם בגן עדן, מפרשים כאן כמתייחס לתורה ולמצוות, היוצרות את גן עדן, תענוג הנשמות; התענוג מגיע לנשמות רק לאחר שהוא עובר צמצום ואחריו התפשטות.

והכל הוא ע"י בחי' הוי"ה צמצום והתפשטות המשכה והתפשטות והוא ע"י התורה כי כל התורה נכללה בשם הוי"ה

וכל זה נעשה באמצעות בחינת הוי": צמצום והתפשטות, המשכה והתפשטות. הדבר נעשה באמצעות התורה, שכן התורה כולה כלולה בשם הוי'.

צמצום והתפשטות הם התבנית של שם הוי": היו"ד היא נקודה מצומצמת, הה"א הראשונה היא התפשטותה, הוי"ו היא המשכה, והה"א האחרונה היא התפשטות נוספת. מאחר שהתורה כולה כלולה בשם זה, התורה היא האמצעי שבאמצעותו האור מצטמצם ומתפשט, כדי שיוכל להגיע לנשמות.

וכן המצות יש מהן שמרומזות בבחי' יו"ד ויש בבחי' ה' כנודע בק"ש שעל המטה אם פגמתי באות י' כו' העונש הוא סקילה בבחי' י'.

כך גם המצוות: יש מהן שרמוזות בבחינת היו"ד, ויש בבחינת הה"א, כידוע מקריאת שמע שעל המיטה: "אם פגמתי באות יו"ד" וכו', העונש [על כך] הוא סקילה, בחינת יו"ד.

גם המצוות קשורות לאותיות של שם זה: יש מהן השייכות ליו"ד ויש לה"א. ראיה לכך היא תפילה הנאמרת עם קריאת שמע שעל המיטה, שבה פגם באות יו"ד קשור לעונש סקילה.

4 ומזה נלמד לענין שכר מצוה מצוה⁶ שבהמשכת מצוה שבבחי' י' ממשיך הארה חדשה מסוכ"ע בבחי' זו.

מכאן לומדים לענין "שכר מצווה — מצווה": בקיום מצווה שהיא בבחינת יו"ד, ממשיכים הארה חדשה מאור אין סוף, סובב כל עלמין, אל בחינה זו.

מכיוון שכל מצווה שייכת לאות משם הוי", שכרה הוא המצווה עצמה: קיומה ממשיך אור חדש שמעבר לעולמות אל אותה אות ממש. כך קורא אדמו"ר הזקן את דברי המשנה "שכר מצווה — מצווה".

וזהו אנכי ה' אלקיך. כלומר שאנכי הוא סוכ"ע נמשך בבחי' הוי"ה להיות אלקיך ממש. וזהו ושמרתם וגו'

וזהו [פירוש] "אנכי הוי' אלקיך": כלומר, אנכי, שהוא סובב כל עלמין, נמשך בבחינת הוי", כדי להיות "אלקיך" ממש. וזהו [פירוש] "ושמרתם וגו'",

אנכי, "אני", המילה הראשונה בעשרת הדיברות, מתפרש כאן כאין סוף שלמעלה מן העולמות. לפי זה, "אנכי הוי' אלקיך" פירושו שמדרגה זו נמשכת באמצעות שם הוי", עד שהיא נעשית ממש "אלקיך", ונוכחת בתוך כל אדם.

אשר יעשה אתם⁷ וגו' אני הוי"ה לעשות בחי' אני להיות הוי"ה רק שא"א להיות המשכה כ"א ע"י העלאה שאין טפה יורדת כו'.⁸

"אשר יעשה אותם וגו' אני הוי"ה: לעשות שמדרגת אני תהיה הוי". אלא שהמשכה אינה יכולה להיות אלא על ידי העלאה, שהרי "אין טיפה יורדת" וכו'.

בפסוק בויקרא יח, ה: "ושמרתם את חוקותי... אשר יעשה אותם האדם... אני הוי", המילה "יעשה" נקראת גם במשמעות של "לעשות" — ליצור: בקיום המצוות האדם עושה שמדרגת אני, "אני", תהיה הוי". אולם דבר אינו נמשך מלמעלה בלי העלאה תחילה מלמטה, כפי שמלמדת דוגמת חז"ל, שאין טיפת גשם יורדת אלא אם כן מים עולים מלמטה לקראתה.

קטע 3 • 51-8

סיני, המלאכים וירידת הנשמה

5 ולכן ניתנה התורה בקולות וברקים ויחרד כל העם⁹ כו' בבחי' בטול היש לאין ורוח אייתי רוח¹⁰ כו'.

לכן ניתנה התורה בקולות וברקים, "ויחרד כל העם" וכו', בדרגה של ביטול היש לאין; ו"רוח מביאה רוח" וכו'.

מכיוון שכל המשכה דורשת עלייה, התורה ניתנה בקולות וברקים שהרעידו את העם כולו והביאו אותו לביטול, לביטול מציאותו העצמית. דברי הזוהר "רוח מביאה רוח" מבטאים את הכלל: רוח של כמיהה המתעוררת מלמטה מושכת רוח מלמעלה.

אך זה הכח להיות המשכה זו בקיום התורה והמצוות ניתנה לנו במ"ת שהרי עכו"ם שעוסק בתורה או לובש טלית אינו ממשיך כלום רק ישראל זכו לזה בהר סיני:

אבל הכוח הזה, להמשיך המשכה זו באמצעות קיום התורה והמצוות, ניתן לנו במתן תורה. שכן גוי העוסק בתורה או לובש טלית אינו ממשיך דבר; רק ישראל זכו לכך בהר סיני.

הכוח לכך שקיום התורה והמצוות ימשיך אלוקות היה עצמו מתנת סיני. גוי הלומד תורה או לובש טלית עושה את אותו מעשה, אך אינו ממשיך דבר, משום שרק ישראל קיבלו כוח זה בהר סיני.

6 והנה גם המלאכים בקשו התורה תנה הודך על השמים^{11,12} ולא ניתנה להם מפני שהם מבחי' עולם הדבור עלמא דאתגליא

והנה גם המלאכים ביקשו את התורה: "הנח את הודך על השמים", אך היא לא ניתנה להם, מפני שהם שייכים לעולם הדיבור, ל"עולם הגלוי" (עלמא דאתגליא),

כשמשע עלה לקבל את התורה, המלאכים מחו באמצעות הפסוק "אשר תנה הודך על השמים", וביקשו שהתורה תישאר אצלם. היא לא ניתנה להם, משום שמקורם של המלאכים הוא בבחינת "דיבור" אלוקי, שהזוהר מכנה "העולם הגלוי".

שהם מבחי' חיצוניות הכלים ואין להם יכולת להמשיך כלום הגם שיש להם מס"נ ובטלים אליו ית' מי"מ אינו נוגע להיות נמשך מזה מהמשכת סוכ"ע כבישראל

בהיותם מבחינת החיצוניות של הכלים, ואין להם יכולת להמשיך דבר. אף שיש בהם מסירות נפש והם בטלים אליו ית', מכל מקום אין בכך כדי להמשיך את אור סובב כל עלמין, כפי שנמשך אצל ישראל;

הדיבור הוא החיצוניות של הכלים, הלבושים שבהם מתבטא האור. לכן המלאכים, אף שהם מוסרים את עצמם לחלוטין ובטלים לגמרי לפני ה', אינם יכולים להמשיך את האור הסובב את העולמות כפי שישראל יכולים.

מפני שישראל עלו במחשבה בחי' פנימיות הכלים שמתאחדים עם האורות כנראה בעליל שהמחשבה היא תמידית גם שלא ברצון האדם. משא"כ בדבור שברצון האדם תלוי ברצונו מדבר כו'.

משום שישראל עלו במחשבה — בחינת פנימיות הכלים, המתאחדת עם האורות. כפי שנראה בכירור, המחשבה מתמדת גם כשאין האדם רוצה בכך; לא כן הדיבור, התלוי ברצונו של האדם: כשהוא רוצה, הוא מדבר וכו'.

ישראל "עלו במחשבה": שורש נשמותיהם הוא ב"מחשבה" של ה', פנימיות הכלים, המאוחדת עם האור שהיא מבטאת. ההקבלה לאדם ממחישה את ההבדל: המחשבה פועלת ללא הרף, גם כשהאדם אינו רוצה בכך, ואילו הדיבור בא רק כשהאדם בוחר לדבר.

7 והיינו לפי שיש שליטה למוח האדם להעמיד א"ע בדבורו משא"כ על המחשבה אין המוח שליט לזו מחשבתו לפי

כלומר, משום שלאדם יש שליטה במוחו, והוא יכול לרסן את עצמו בדיבורו; אבל על המחשבה אין למוח שליטה להסיט אותה, משום ש

ההבדל בין דיבור למחשבה נובע מניסיון אנושי: אדם יכול להתאפק ולא לדבר, אך אינו יכול לעצור את עצמו מלחשוב.

שהיא אחדות א' עם המוח ושכל האדם ונק' בזוהר¹³ איהו וגרמוהי חד בהון¹⁴ כי הנה וחיוהי קאי על בחי' חב"ד דאצי

היא אחדות אחת עם מוחו ושכלו של האדם. בזוהר נקרא הדבר "איהו וגרמוהי חד בהון" — "הוא וכליו אחד בהם". שכן "וחיוהי" מתייחס לבחינת חב"ד דאצילות;

המחשבה מאוחדת עם המוח והשכל, ולכן אי אפשר לכבות אותה. זהו מאמר הזוהר "איהו וגרמוהי חד בהון" — "הוא וכליו אחד בהם"; הביטוי המקביל, "איהו וחיוהי חד" — "הוא וחיותיו אחד", מתייחס לשכל, לחכמה, לבינה ולדעת שבעולם האצילות.

כי הגם שא"ס ב"ה בעצמו רם ונשא אפי' מבחי' חכמה דלאו מכל אלין מדות כלל¹⁵ אעפ"כ הוא מתאחד עם בחי' חכמה להיות איהו וחיוהי חד הוא המדע והוא הידוע כו'.

שכן אף שאור אין סוף ברוך הוא עצמו רם ונישא אפילו למעלה מבחינת חכמה, שהרי "לאו מכל אלין מדות כלל" — אינו שייך כלל לכל המידות הללו, אף על פי כן הוא מתאחד עם בחינת חכמה, כך ש"איהו וחיוהי חד" — "הוא וחיותיו אחד": "הוא המדע והוא הידוע" וכו'.

ה' עצמו הוא למעלה אפילו מחכמה: כפי שנאמר בתפילת אליהו בתיקוני זוהר, בפתיחת אליהו, הוא "לאו מכל אלין מדות כלל" — אינו שייך כלל לכל המידות הללו. ואף על פי כן הוא מתאחד עם החכמה עד כדי כך, שבלשון הידועה, הוא המדע והוא הידוע.

8 ואיהו וגרמוהי קאי על בחי' מחשבה ששם עלו נשמות ישראל שמתאחדים באחדות שאין היחוד בתכלית כמו בבחי' חיוהי.

"הוא וכליו" מתייחס לבחינת המחשבה, שבה עלו נשמות ישראל; הן מאוחדות באחדות שאין בה ייחוד מוחלט, כפי שהוא בבחינת "חיוהי".

"הוא וכליו אחד" מתייחס למחשבה, שבה שורש נשמות ישראל. אחדותן עם ה' אמיתית, אך אינה מוחלטת, בניגוד לאחדות השלמה של "הוא וחיוהי".

אך א"כ איך זכו לקבלת הארה והמשכת יחוד אור א"ס ב"ה ממש בחי' סוכ"ע בחי' אנכי ממש

אך אם כך, כיצד זכו לקבל הארה והמשכה של ייחוד אור אין סוף ממש, בחינת סובב כל עלמין, בחינת "אנכי" ממש?

מתעוררת כאן שאלה: אם שורש הנשמות הוא רק ב"מחשבה", כיצד יכלו לקבל המשכה של אור אין סוף עצמו, האור המקיף, בחינת "אנכי" שהתגלה בסיני?

אלא שהוא ע"י התלבשות הנשמה בגוף ונפש החיונית דייקא כי ירידה זו צורך עלייה היא להיות עולה מבחי גרמוהי לבחי חיוהי.

אלא שהדבר נעשה דווקא באמצעות התלבשות הנשמה בגוף ובנפש החיונית, כי ירידה זו היא צורך עלייה: לעלות מבחינת "כליו" לבחינת "חיוהי".

התשובה היא שהנשמות קיבלו זאת רק באמצעות התלבשותן בגוף ובנפש החיונית. ירידתן אל הגוף היא לצורך עלייה: באמצעותה הן עולות מבחינת "כליו" לבחינת העליונה יותר של "חיוהי".

קטע 4 • 91-11

להעלות את "האדם" אל למעלה מאדם

9 והענין כי שרש נפש הבהמית מבחי פני אריה פני שור¹⁶ שבמרכבה נושאות הכסא מבחי ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדם¹⁷ לפני מלך מלך לבני ישראל אלא שנפלו לבריאה כו'.

העניין הוא ששרש הנפש הבהמית הוא מבחינת פני אריה ופני שור שבמרכבה, הנושאים את הכיסא; מקורם בבחינת "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדם לפני מלך מלך לבני ישראל", אלא שהם נפלו לבריאה וכו'.

הנפש החיונית, הנפש הבהמית, מושרשת בפניהם של האריה והשור שבין חיות המרכבה, הנושאות את הכיסא. במקורם הם שייכים ל"מלכים אשר מלכו בארץ אדם לפני מלך מלך לבני ישראל", שעליהם אומרת הקבלה שהם שייכים לעולם התוהו הראשון והשבור, ששבריו נפלו לבריאה.

ולכך יש להם הכח הזה להעלות בחי האדם שעל הכסא לבחי כי לא אדם¹⁸ כו'

ולכן יש להם הכוח הזה להעלות את בחינת האדם שעל הכיסא לבחינת "כי לא אדם" וכו'.

משום ששרשם נעלה כל כך, כוחות אלה יכולים להעלות את "האדם שעל הכיסא" — דמות אדם הנראית מעל החיות בחזון המרכבה — אל הבחינה שעליה אמר שמואל: "כי לא אדם", למעלה מכל דמות.

וכמו עד"מ המאכל שמחיה את האדם הגם שהאדם הוא בחי מדבר וגבוה במעלה על הבע"ח וצומח אלא מפני ששרש המאכל הוא גבוה יותר מהאדם ולכן נאמר אחור וקדם צרתני¹⁹ כו'.

וכמו על דרך משל, המאכל שמחיה את האדם: אף שהאדם הוא מבחינת מדבר ונעלה בדרגתו מבעלי החיים ומהצומח, המאכל מחיה אותו רק מפני ששרשו גבוה יותר משורש האדם. לכן נאמר: "אחור וקדם צרתני" וכו'.

המאכל ממחיש זאת: האדם, שהוא היצור המדבר, גבוה בדרגתו מבעלי החיים ומהצומח, ובכל זאת הם מחיים אותו, משום ששרשם נעלה משורשו. משום כך נאמר בפסוק "אחור וקדם צרתני", כפי שיוסבר בפסקה הבאה.

10 וארז"ל אחר למע"כ²⁰ כו'. וכך עד"מ יש כח בחיות הקדש להעלות בחי האדם שעל הכסא.

וחכמינו ז"ל אמרו: "אחור" — [אחרון] למעשה בראשית וכו'. וכך, על דרך משל, יש לחיות הקודש כוח להעלות את בחינת האדם שעל הכיסא.

הגמרא מסבירה את הפסוק "אחור וקדם צרתני": האדם היה "אחור" — נברא אחרון מכל מעשי בראשית, אחרי בעלי החיים והצמחים. בדומה לכך, לחיות הקודש, אף שהן למטה מן "האדם שעל הכיסא", יש כוח להעלותו.

וכן עד"ז האבות הן הם המרכבה²¹ שהם מגביהים ומעלים בחי ו"ק דאצי" בחי אדם שהוא ז"א שיש בו ט"ס וט" פעמים ט' הרי פ"א.

וכך גם האבות הם עצמם המרכבה: הם מגביהים ומעלים את בחינת שש הקצוות של אצילות, את בחינת האדם, שהוא ז"א, שיש בו תשע ספירות; ותשע פעמים תשע הן שמונים ואחת.

מאמר חז"ל "האבות הן הן המרכבה" פירושו שהם, בדומה לחיות, מעלים את מי שרוכב עליהם: את שש המדות של אצילות, הנקראות אדם, שהן ז"א. כאן מונים את ז"א כתשע ספירות, ותשע פעמים תשע הן שמונים ואחת.

וג' פעמים פ"א הוא רמ"ג ועם ה"ח הוא רמ"ח כו'. והעלאה זו היא בחי לך הוי"ה הגדולה והגבורה²² כו'.

ושלוש פעמים שמונים ואחת הן מאתיים ארבעים ושלוש, ועם חמשת החסדים הרי זה מאתיים ארבעים ושמונה וכו'. והעלאה זו היא בחינת "לך ה' הגדולה והגבורה" וכו'.

שלוש פעמים שמונים ואחת הן 243, ובהוספת חמשת החסדים מתקבל 248, כמניין איברי האדם. העלאה זו מתבטאת בדברי דוד "לך ה' הגדולה והגבורה", שבהם הגדולה והגבורה הן חסד וגבורה.

דהיינו מבחי אדם לבחי כי לא אדם כו'. (ועד"ז ג"כ המדות דאצי" הן בחי מרכבה לגבי חו"ב ונק' מרכבתא עלאה הנזכר בתקונים ע' לקמן).

כלומר, מבחינת אדם לבחינת "כי לא אדם" וכו'. (וכך גם מדות אצילות הן בחינת מרכבה ביחס לחכמה ובינה, ונקראות "מרכבתא עלאה" הנזכרת בתקונים; ראו להלן.)

העלאה מובילה את המדות מבחינת אדם, שהיא מציאות מסודרת, לבחינת "כי לא אדם", שלמעלה מסדר זה. בסוגריים מוסיף אדמו"ר הזקן שגם מדות אצילות הן "מרכבה" לחכמה ובינה, ושהן נקראות בזוהר תיקונים "מרכבתא עלאה"; על כך ראו להלן.

והענין הוא כי ז"א בעתיקא אחיד ותליא²³ כי הגם שבאצי" או"א הם גבוהים ביותר מז"א.

והענין הוא שז"א בעתיקא אחיד ותליא. שכן אף שבאצילות אבא ואמא גבוהים בהרבה מז"א,

הסיבה לכך שהמדות שלמטה יכולות להעלות את מה שלמעלה מהן היא דברי הזוהר שז"א, המדות, אחוז ותלוי בעתיקא — הדרגה הפנימית ביותר שבכתר, שלמעלה מן השכל. לעומת זאת, בסדר אצילות אבא ואמא, שהם השכל, גבוהים הרבה מז"א.

מ"מ בשרשן המדות גבוהים ביותר. וכנראה בחוש שהבהמה היא יותר חזקה בטבע מן האדם שהוא בעל שכל לפי שהמדות יש להם כח יותר מן השכל.

מכל מקום, בשורשן המדות גבוהות הרבה יותר. והדבר ניכר בחוש: בעל חיים חזק מטבעו יותר מן האדם, שיש בו שכל, משום שלמדות יש כוח רב יותר מאשר לשכל.

ובכל זאת, בשורשן המדות גבוהות מן השכל. הדבר ניכר בניסיון: בעל חיים, הפועל מכוח הדחפים, חזק מטבעו יותר מן האדם, שיש בו שכל, משום שלרגש יש עוצמה רבה יותר מאשר להיגיון.

11 ולכך יש במדות כח להיות עולים למעלה יותר הגם שהתהוות המדות הוא מן השכל מ"מ כשיתהווה המדה יש לה כח חזק יותר וכמ"ש באד"ר אבא ואימא במזלא אתכלילן. ז"א בעתיקא אחיד ותליא ובעתיקא לית שמאלא.²⁴

לכן יש למדות כוח לעלות למעלה יותר. אף שהמדות מתהוות מן השכל, מכל מקום, לאחר שהמדה מתהווה יש לה כוח חזק יותר. וכפי שנאמר באדרא רבא: "אבא ואמא נכללים במזלא"; "ז"א קשור ותלוי בעתיקא"; "ובעתיקא אין שמאל".

אף שהמדות מתהוות מן השכל, לאחר שהן מתגבשות יש להן כוח חזק יותר, ולכן הן יכולות לעלות למעלה יותר. הוזהר, באדרא, מתאר זאת כך: אבא ואמא, כלומר השכל, נכללים במזלא — השפע הנמשך מעתיקא; ז"א קשור ותלוי בעתיקא; ובעתיקא "אין שמאל", כלומר אין צד של גבורה או דין. שני המאמרים הראשונים מופיעים באדרא זוטא (זוהר ג, רצב ע"א), ושם נאמר שהם נתבארו "באדרא"; המאמר "בעתיקא אין שמאל" הוא מן האדרא רבא.

קטע 5 • 12-16

מלכותו של דוד, למעלה משינוי

12 ולכך נאמר כי לא אדם כו'. כי בבחי' אדם מאחר שנמשך בבחי' קוין חח"ן כו'

לכן נאמר: "כי לא אדם הוא" וכו'. שכן בבחינת אדם, מאחר שהאור נמשך באופן של קווים — חכמה, חסד ונצח, וכו',

זו הסיבה שהכתוב אומר על ה': "כי לא אדם הוא". "אדם" מציין אור אלוקי הנמשך בקווים: קו ימין של חכמה, חסד ונצח, הקו השמאלי והקו האמצעי, בדומה לגוף האדם שיש בו ימין, שמאל ומרכז.

כסדר ההשתלשלות כי לפי סדר ההשתלשלות הנה ההנהגה היא ג"כ כסדר ההשתלשלות בהתחלקות המדרגות עם חסיד תתחסד כו'

לפי סדר ההשתלשלות; שהרי לפי סדר ההשתלשלות, גם ההנהגה היא לפי סדר ההשתלשלות, בחלוקה למדרגות: "עם חסיד תתחסד" וכו',

מבנה זה פועל לפי סדר ההשתלשלות, ולכן גם הנהגת ה' את העולם פועלת על פיו, בחלוקה למדרגות ובהתאמה לכל מקבל: "עם חסיד תתחסד".

כמו שחייבה חכמתו כו'. אבל בעתיקא²⁵ לית שמאלא שאין שם התחלקות המדרגות כלל ולכך אין שם שינויים כלל.²⁶

כפי שחכמתו חייבה וכו'. אבל בעתיקא אין שמאל, שכן שם אין כלל חלוקה למדרגות, ולכן אין שם שינויים כלל.

הנהגה מדודה כזאת היא כפי שחכמתו חייבה. אבל בעתיקא "אין שמאל" — אין שם חלוקה למדרגות, ולכן אין שם שינויים כלל.

13 וזהו שאמר שמואל לשאול וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כו'. לפי ששאול בקש ממנו שתשוב לו המלוכה.

וזהו שאמר שמואל לשאול: "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם" וכו'. שאול ביקש ממנו שהמלוכה תשוב אליו.

לאחר ששאול חטא והמלוכה ניטלה ממנו, הוא התחנן לפני שמואל שתושב לו. שמואל השיב לו: "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם, כי לא אדם הוא להינחם".

והשיב לו שמואל שמאחר שכבר ניתנה לדוד א"א להעביר המלוכה ממנו כי מלכות דוד נלקחה ממקום עליון²⁷ שהיא מבחי²⁸ כי לא אדם²⁹ הוא כו'.

שמואל השיב לו, שכיוון שהמלוכה כבר ניתנה לדוד, אי אפשר להעבירה ממנו; שכן מלכות דוד נלקחה ממקום עליון, שהוא מבחינת "כי לא אדם הוא" וכו'.

כוונת שמואל הייתה שמרגע שהמלוכה ניתנה לדוד, אי אפשר היה לקחת אותה ממנו, משום שמלכות דוד נמשכה ממקום עליון, מבחינת "כי לא אדם הוא" — מקום שאין בו שינוי.

14 ולא כמלכות שאול שנלקחה מבחי אדם דהיינו מחמת ששאול היה נבחר מפני צדקתו וכשחטא העבירו ממנו המלוכה. אבל בבחי דוד אינו כן.

לא כך הייתה מלכותו של שאול, שנלקחה מבחינת אדם. כלומר, שאול נבחר בזכות צדקותו, וכשחטא נלקחה ממנו המלוכה. אבל בבחינת דוד אין הדבר כך.

לעומת זאת, מלכותו של שאול נבעה מבחינת אדם: הוא נבחר בזכות צדקותו, ולכן כשחטא נלקחה ממנו. היא הייתה תלויה בהתנהגותו, כפי שכל מה ששייך לבחינת אדם נמדד לפי המעשים.

וכמארז"ל שאול באחת ועלתה לו³⁰ דוד בשתים ולא עלתה לו. פי' שבחי המלוכה של דוד נלקחה מבחי כי לא אדם ואין הפגם מגיע לשם.

וכמאמר חז"ל: "שאול באחת ועלתה לו, דוד בשתיים ולא עלתה לו". פירוש הדבר, שמלכותו של דוד נלקחה מבחינת "שהרי הוא אינו אדם", והפגם אינו מגיע לשם.

בגמרא נאמר שחטא אחד של שאול עלה לו במלוכה, ואילו שני חטאים של דוד לא עלו לו במלוכה. אדמו"ר הזקן מסביר מדוע: מלכותו של דוד נובעת מבחינת "שהרי הוא אינו אדם", ופגם החטא אינו מגיע למדרגה כה גבוהה.

15 והיינו לפי שבחיי דוד הוא בחיי מלכות ונעוץ תחלתו בסופן³¹ ואינו בגדר ובחיי אדם. כי בחיי אדם הוא לפי דרך וסדר ההשתלשלות מחכמה ולמטה ונמשכה ההשפעה לפי ערך המדרגה היינו לפי מעשה התחתונים

כלומר, מפני שבחינת דוד היא בחינת מלכות, ו"ראשיתו נעוצה בסופן", היא אינה בגדר ובחינת אדם. בחינת אדם היא לפי דרך וסדר ההשתלשלות, מחכמה ולמטה, והשפע נמשך לפי ערכה של כל מדרגה, כלומר, לפי מעשיהם של התחתונים.

דוד הוא בחינת מלכות, האחרונה בספירות, ו"ראשיתו נעוצה בסופן": המדרגה האחרונה מושרשת בראשונה ממש, למעלה מסדר בחינת אדם. בחינת אדם פועלת לפי סדר ההשתלשלות מחכמה ולמטה, והשפע נמדד לכל מדרגה לפי ערכה, כלומר לפי מעשיהם של התחתונים.

אבל למעלה מבחינת אדם לית שמאלא בהאי עתיקא³² לפי שהוא המתנשא מימות עולם רם ונשא כו'.

אבל למעלה מבחינת אדם, "אין שמאל בעתיקא הזה", מפני שהוא "נישא מימי עולם", "רם ונישא" וכו'.
למעלה מבחינת אדם, בעתיקא, "אין שמאל", מפני שה' שם "נישא מימי עולם", "רם ונישא", למעלה מכל מדידה לפי המעשים.

16 וזהו שאמרה חנה רמה קרני³³ בהוי"ה שדוד שנמשח בקרן³⁴ הוא בבחי' רמה משא"כ שאול שנמשח בפך הוא מבחי' אדם שיש שם שינויים

וזהו שאמרה חנה: "רמה קרני בה'". דוד, שנמשח בקרן, הוא בבחינת "רמה", ואילו שאול, שנמשח בפך, הוא מבחינת אדם, שבה יש שינויים,

בשירתה אמרה חנה: "רמה קרני בה'", והגמרא לומדת מכך שמלכותם של דוד ושלמה, שנמשחו בקרן, התקיימה, ואילו מלכותם של שאול ויהוא, שנמשחו בפך, לא התקיימה. אדמו"ר הזקן מפרש את "רמה" כבחינה שמעל אדם, ואילו הפך שייך לבחינת אדם, שבה אפשריים שינויים.

כמ"ש וינחם ה' על הרעה³⁵ כו'. אבל בחיי רמה שהוא בחיי עתיקא³⁶ שם כי לא אדם הוא כו'.

כמו שכתוב: "וינחם ה' על הרעה" וכו'. אבל בבחינת "רמה", שהיא בחינת עתיקא — שם "לא אדם הוא" וכו'.

בבחינת אדם ה' יכול "להינחם על הרעה", כפי שהיה לאחר חטא העגל. אך בבחינת "רמה", שהיא עתיקא, "לא אדם הוא" ואינו משתנה.

ולכן דוד מלך ישראל חי וקיים³⁷ וזהו תכלית כל עבודותינו והאבות הן הם המרכבה להעלות מבחי' אדם לבחי'

ולכן "דוד מלך ישראל חי וקיים". וזהו תכלית כל עבודתנו; ו"האבות הן הן המרכבה" — להעלות מבחינת אדם לבחינת

לכן "דוד מלך ישראל חי וקיים" — מילים שהגמרא מתעדת כסימן שנשלח עם קידוש החודש. העלאת בחינת אדם אל הבחינה שמעל "אדם" היא תכלית כל עבודתנו, וזה מה שפעלו האבות, שהיו "מרכבה".

כי לא אדם כו'. ולהמשיך מבחי" כי לא אדם המשכת גלוי אלקות ואוא"ס ב"ה ממש בבחי" אדם:

"כי לא אדם" וכו', ולהמשיך מבחינת "כי לא אדם" גילוי אלקות ואור אין סוף ממש אל בחינת אדם.

לעבודה יש שני כיוונים: להעלות את בחינת אדם אל "כי לא אדם", ולאחר מכן להמשיך משם אל בחינת אדם גילוי אלקות ואור אין סוף עצמו.

קטע 6 • 17

החיות והאבות

17 אך ההפרש שבין חיות הקדש³⁸ שבמרכבה. ובין האבות שהם הם המרכבה. שבחיות הגם שתמיד

מרעשים ובטלים לאור א"ס ב"ה וממשיכים משם אין זה

אך ההבדל בין החיות הקדושות שבמרכבה לבין האבות, שהם עצמם המרכבה, הוא שאף שהחיות הקדושות סוערות תמיד ומתבטלות לפני אור אין סוף ברוך הוא, וממשיכות משם — אין זה אלא

גם החיות הקדושות וגם האבות נקראים מרכבה, אך יש ביניהם הבדל. החיות הקדושות סוערות תמיד ומתבטלות לפני אור אין סוף, וגם הן ממשיכות משם.

אלא השפעות שהוא כדי לקיום וחיות העולמות. אבל האבות הן הם המרכבה הנה ההעלאות וההמשכה יותר גבוהה שהוא לחדש הנשמות.

השפעות שנועדו לקיום העולמות ולחיותם. אבל האבות, שהם עצמם המרכבה, מעלים וממשיכים מדרגה גבוהה יותר, כדי להביא נשמות חדשות לעולם.

אולם מה שהחיות הקדושות ממשיכות הוא רק השפע המקיים את העולמות ומחיה אותם. העלייה וההמשכה שעל ידיהן פועלים האבות גבוהות יותר: הן מביאות נשמות חדשות לעולם.

וכנודע שיש שני מיני זיווגים³⁹ באו"א^{40, 41} חיצוניים זיווגיהו תדיר^{42, 43, 44} תרין רעין דלא מתפרשין⁴⁵

שהוא לקיום העולמות⁴⁶ משא"כ לחדש הנשמות שהוא זיווג פנימי הוא ע"י נשמות הצדיקים דוקא.

וכידוע, יש שני סוגי זיווגים באבא ואמא: זיווגים חיצוניים, ש"זיווגם תדיר" ו"שני רעים שאינם נפרדים", והם נועדו לקיום העולמות; ואילו הזיווג שמביא נשמות חדשות לעולם הוא זיווג פנימי, והוא נעשה דווקא באמצעות נשמות הצדיקים.

הדבר מתאים למבואר בקבלה על שני זיווגים של אבא ואמא, חכמה ובינה. הזיווג החיצוני הוא תמידי — "שני רעים שאינם נפרדים" — ומקיים את העולמות; הזיווג הפנימי, המביא נשמות חדשות לעולם, נעשה דווקא באמצעות נשמות הצדיקים.

קטע 7 • 181-20

מצוות שמעלות ומצוות שממשיכות

18 והנה בתורה עצמה יש מצות שהן בבחי' העלאות. ויש מהן בבחי' המשכות כי צדקה תרומם גוי.⁴⁷ בבחי' רמה.

והנה, גם בתורה עצמה יש מצוות שעניינן העלאה, ויש מהן שעניינן המשכה. על כך נאמר: "וצדקה תרומם גוי" — בבחינת רמה, לשון רוממות.

גם המצוות עצמן מתחלקות כך: יש שמעלות ויש שממשיכות. הצדקה מעלה, כפי שנאמר: "וצדקה תרומם גוי" — היא מעלה לבחינת רמה, כלומר לרמה נישאה, שעליה דובר קודם.

והיינו ע"י כי צדקה הוא מלוכש בגשמיות כסף וזהב שתחת ממשלת נוגה והן בחי' שנפלו בשבחי' כ מלפני מלך מלך⁴⁸ כו'.

והיינו משום שהצדקה מלוכשת בכסף וזהב גשמיים, הנתונים תחת שלטון נוגה; והם מבחינת הדברים שנפלו בשבירת הכלים, מ"לפני מלך מלך" וגו'.

לצדקה יש כוח זה משום שהיא מלוכשת בכסף וזהב גשמיים, הנתונים תחת שלטון נוגה — התחום הביניים שאפשר להעלותו לקדושה. מקורם במה שנפל בשבירת הכלים, מן המלכים שמלכו "לפני מלך מלך"; לכן שורשם גבוה מאוד.

19 ולכך יש להם כח זה להעלות ולעורר המשכה עליונה הגבוהה ורמה מאד. וכן עדי"ז כל המצוות מעשיות

לכן יש להם כוח להעלות ולעורר המשכה עליונה, נעלה ורמה מאוד. וכך גם בכל המצוות המעשיות,

משום שמקורם בכך, לכסף ולזהב שניתנים לצדקה יש כוח לעלות ולעורר המשכה נעלית מאוד מלמעלה. כך גם בכל המצוות המעשיות, שנעשות באמצעות דברים גשמיים.

שהם בעשייה גשמית יש מהן בבחי' העלאה כמו תרומות ומעשרות. ויש מהן בבחי' המשכות כמו ציצית ותפילין ושופר כו'.

שנעשות בעשייה גשמית: יש מהן שהן בבחינת העלאה, כמו תרומות ומעשרות; ויש מהן שהן בבחינת המשכה, כמו ציצית, תפילין ושופר וכו'.

יש מצוות מעשיות שהן בבחינת העלאה, כמו תרומה ומעשרות, שבהן מפרישים חלק מן התוצרת לקדושה. אחרות הן בבחינת המשכה, כמו ציצית, תפילין ושופר.

20 ובכל זה מעורר בחי' אנכי ממש בחי' כי לא אדם כו' הוא להמשיך משם לבחי' אדם כו'.

ובכל זה מעוררים את בחינת אנכי עצמה, את הבחינה של "כי לא אדם" וכו'; וזאת כדי להמשיך משם אל בחינת אדם וכו'.

בין באמצעות העלאה ובין באמצעות המשכה, המצוות מעוררות את אנכי עצמו, את הבחינה של "כי לא אדם", כדי להמשיך את אורו אל אדם, העולם המסודר.

והכח הזה ניתן לישראל בקבלת התורה. הן בבחי' חיצונית ע"י מעשה המצוות להעלות ולהמשיך כו'.

והכוח הזה ניתן לישראל בקבלת התורה: הן בבחינת חיצונית, באמצעות קיום המצוות, כדי להעלות ולהמשיך וכו', הכוח הזה ניתן לישראל כשקיבלו את התורה, והוא פועל בשני אופנים. הראשון הוא חיצוני: קיום המצוות בפועל, שמעלה וממשיך.

קטע 8 • 211-22

"שמור": העיניים נשואות אל ה'

21 והן ברוחניות ע"י מס"נ בק"ש באחד כו' להיות גילוי אלקות ואו"ס ב"ה ממש. הנה כל זה נמשך בקבלת התורה

וברוחניות, באמצעות מסירות נפש בקריאת שמע במילה ["אחד"] וכו', כדי שתהיה התגלות של אלקות ושל אור אין סוף עצמו, ברוך הוא. כל זה נמשך במתן תורה;

הדרך השנייה היא פנימית: מסירות נפש בקריאת שמע במילה "אחד", שבה האדם מוסר את עצמו לה' לגמרי, ומביאה להתגלות של אלקות ושל אור אין סוף עצמו. גם הדבר הזה נמשך במתן תורה.

שהרי עכ"ם אינו יכול להמשיך אפי' רגע במס"נ כו'. וזהו זכור ושמור בדבור אחד נאמרו.⁴⁹ זכור לדבר ושמור לנוק'.

שהרי עובד כוכבים אינו יכול להמשיך [דבר], אפילו לרגע, באמצעות מסירות נפש וכו'. וזהו [פירוש] "זכור" ו"שמור" בדיבור אחד נאמרו. "זכור" הוא לדבר, ו"שמור" לנוקבא.

בלי המתנה של מתן תורה, עובד כוכבים אינו יכול להמשיך דבר אפילו לרגע באמצעות מסירות נפש. חז"ל אומרים ש"זכור" ו"שמור", שני הניסוחים של מצוות השבת, נאמרו בדיבור אחד; "זכור" מתאים לדבר, הנותן, ו"שמור" לנוקבא, המקבלת.

פ"י לשון שמור הוא מלשון ואביו שמר את הדבר⁵⁰ שהוא ענין תוחלת ממושכה⁵¹ שעניי המקבל תמיד אל המשפיע

הביאור: המילה "שמור" היא מלשון "ואביו שמר את הדבר", שמשמעותה ציפייה ממושכת, שבה עיני המקבל מופנות תמיד אל המשפיע,

ל"שמור" יש אותה משמעות כמו כאשר יעקב שמע את חלומות יוסף: "ואביו שמר את הדבר", כלומר, המתין להתגשמותו. זה מבטא ציפייה ארוכה וסבלנית, שבה עיני המקבל מופנות תמיד אל המשפיע.

כמו שהעני מייחל ומצפה לבעה"ב מתי יתן לידו מאומה כך עינינו נשואות לישועות ה' להיות גילוי אלקות בעולם כמו שיהיה לע"ל כי אזי עין בעין יראו.⁵² וראו כל בשר⁵³ וגו':

כמו עני המקווה וממתין לבעל הבית: מתי ייתן משהו לידו? כך עינינו נשואות לישועות ה', שתהיה התגלות של אלקות בעולם כפי שתהיה לעתיד לבוא; שהרי אז "עין בעין יראו", ו"וראו כל בשר" וכו'.

כמו עני הממתין שבעל הבית ייתן משהו לידו, כך עיני ישראל נשואות לישועות ה': להתגלות של אלקות בעולם כפי שתהיה לעתיד לבוא, כאשר "עין בעין יראו" ו"וראו כל בשר" את כבוד ה'.

22 וזהו כעני עבדים אל יד אדוניהם וכעני שפחה אל יד גברתה⁵⁴ כן עינינו אל ה'. פ"י עבדים הם מט"ט וסנדי"ל שביצי ועשיה. ושפחה היא בחי' בריאה.

וזהו [פירוש] "כעני עבדים אל יד אדוניהם וכעני שפחה אל יד גברתה כן עינינו אל ה'". ההסבר הוא שה"עבדים" הם מטטרו"ן וסנדלפון, הנמצאים [בעולמות] יצירה ועשיה; וה"שפחה" היא בחינת עולם הבריאה.

הפסוק "כעני עבדים... כן עינינו אל ה'" מתאר את הכמיהה הזאת. ה"עבדים" הם המלאכים מטטרו"ן וסנדלפון, מעולמות יצירה ועשיה, וה"שפחה" היא עולם הבריאה.

וכמו שהם מצפים ומיחלים לגילוי אור האצ"י שתשוקתם גדולה מאד מחמת שהם מכירים רוממות א"ס שאומרים קדוש וברוך כו'.

וכשם שהם מצפים ומיחלים לגילוי אור עולם האצילות, וכמיהתם גדולה מאוד משום שהם מכירים בגדולתו של אין סוף, שהרי הם אומרים "קדוש" ו"ברוך" וכו',

המלאכים והעולמות האלה מצפים ומיחלים לגילוי אור האצילות, וכמיהתם גדולה מאוד משום שהם תופסים עד כמה אין סוף נעלה. התפיסה הזאת היא שמעוררת אותם להכריז "קדוש" ו"ברוך".

כך עינינו נשמות ישראל אע"פ שעלו במחשבה עליונה עינינו נשואות ומיחלות לגבי עצמות א"ס ב"ה בחי' כי לא אדם הוא שיומשך משם אור חדש בגלוי הפנימיות.

כך גם "עינינו", נשמות ישראל: אף שעלו במחשבה העליונה, עינינו נשואות ומיחלות אל עצמותו של אין סוף, ברוך הוא, בחינת "כי לא אדם הוא", שיומשך משם אור חדש בגילוי הפנימיות.

נשמות ישראל מושרשות למעלה יותר, במחשבה העליונה, ואף על פי כן גם הן מביטות ומיחלות אל עצמותו של אין סוף, בחינת "כי לא אדם הוא". הן משתוקקות לכך שיימשך משם אור חדש שיגלה את הפנימיות.

(כנ"ל שע"י העלאת מ"ן דנשמות הצדיקים נמשך יחוד פנימי דא"י כו'. משא"כ ע"י העלאת מ"ן דמלאכים כו'. וזהו כעני עבדים כו'.

(כאמור לעיל: על ידי העלאת מים נוקבין של נשמות הצדיקים נמשך הייחוד הפנימי של אבא ואמא, וכו'; שלא כמו על ידי העלאת מים נוקבין של המלאכים וכו'. וזהו "כעני עבדים" וכו':

ההערה שבסוגריים חוזרת לפסקה 17: המים הנוקבין, כלומר ההתעוררות מלמטה, שמעלות נשמות הצדיקים, ממשיכים את הייחוד הפנימי של אבא ואמא; ההתעוררות שמעלים המלאכים אינה יכולה לפעול זאת. זהו פירוש "כעני עבדים".

שע"י העלאת מ"ן שלהם ממשיכים מ"ד לקיום וחיות העולמות כסדר ההשתלשלות ועיניהם נשואות לאור והמשכה זו כן עינינו נשואות אל ה' אלקינו להיות ההמשכה אור חדש מלמעלה מסדר ההשתלשלות כו').

שעל ידי העלאת המים הנוקבין שלהם הם ממשיכים מים דכורין לקיום העולמות ולחיותם, לפי סדר ההשתלשלות, ועיניהם נשואות אל אור והמשכה זו; כך עינינו נשואות אל ה' אלקינו, שההמשכה תהיה אור חדש שלמעלה מסדר ההשתלשלות וכו').

ההתעוררות של המלאכים ממשיכה רק מים דכורין, כלומר את השפע מלמעלה, לקיום העולמות ולחיותם במסגרת סדר ההשתלשלות; לכך נשואות עיניהם. עיני ישראל נשואות אל ה', שימושך אור חדש שלמעלה מכל סדר ההשתלשלות.

ופי בדבור אחד נאמרו ע' לקמן. ועמ"ש גבי וכל העם רואים⁵⁵ כו' ואת קול השופר כו':⁵⁶

ולפירוש "בדיבור אחד נאמרו", ראו להלן. וראו מה שנכתב על "וכל העם רואים" וכו', "ואת קול השופר" וכו'.

אדמו"ר הזקן מסיים בשתי הפניות: פירוש "בדיבור אחד נאמרו" מבואר בהמשך, ודיון קשור מופיע על הפסוק "וכל העם רואים את הקולות... ואת קול השופר".

בעבודה

המאמר מגדיר זאת כתכלית כל עבודתנו: להעלות את אדם, העולם המדוד והמסודר, אל הבחינה של "כי לא אדם", ולהמשיך משם גילוי אלוקות בחזרה לתוכו. הדבר נעשה בגלוי באמצעות מצוות שמעלות, כמו צדקה, ומצוות שממשיכות, כמו ציצית ותפילין; ובפנימיות באמצעות מסירות נפש באמירת "אחד" שבקריאת שמע, כוח שניתן במעמד הר סיני. לכך מצטרף "שמור": ציפייה מתמדת, כשהעיניים נשואות אל ה' כעני עני אל יד בעל הבית, בציפייה לגילוי האלוקות בעולם.

שאלות לשיחה

1. מדוע ההבטחה לגשם כשמקיימים את המצוות מוסיפה על הברית שכרת ה' לאחר המבול?
2. מדוע המלאכים, על אף כל מסירות נפשם, לא יכלו להמשיך את מה שישאל ממשיכים באמצעות התורה, ומדוע כוחם של ישראל תלוי בירידת הנשמה לתוך גוף?
3. איך דבר נמוך, כמו מזון או הנפש הבהמית, יכול לקיים או להעלות דבר גבוה ממנו?
4. מה מלמד הניגוד בין מלכותו של דוד למלכותו של שאול על הבחינה של "כי לא אדם"?
5. במה שונה הכמיהה של המלאכים מזו של ישראל, לפי פירוש המאמר לפסוק "כעני עבדים"?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 3

1 ונתתי גשמיכם בעתם

הברכה הראשונה המובטחת בספר ויקרא למי שהולכים בחוקות ה': גשם בעונתו. אדמו"ר חזקן שואל מדוע הדבר נצרך לאחר הברית שנכרתה עם נח.

Leviticus 26:4 ויקרא כ"ד:

וְנָתַתִּי גֶשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַנָּה הָאֲרֶץ יְבוּלָהּ וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פִּרְיוֹ:
then I will give your rains in their season, and the land shall yield her produce, and the trees of the field shall yield their fruit.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כו, ד.

2 והיה אם שמע

פתיחת הפסוק השנייה של קריאת שמע, שבה הגשם תלוי בהקשבה למצוות.

Deuteronomy 11:13 דברים י"א:י"ג

וְהָיָה אִם-שָׁמַעַתְּ אֶת-קוֹלֵי אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר:
אֶת־יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ בְּכָל-לִבְכֶּם וּבְכָל-נַפְשְׁכֶם:

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto My commandments which I command you this day, to love the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and with all your soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 ונתתי מטר ארצכם

ההבטחה לגשם בפסוק השנייה של קריאת שמע. כמו ויקרא 26:4, היא מראה שהגשם ניתן גם ככרחה חדשה בזכות המצוות.

Deuteronomy 11:14 דברים י"א:י"ד

וְנָתַתִּי מִטְרָאֲרָצְכֶם בְּעֵת יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפַּת דִּגְגָה וְתִירֹשׁ וְיִצְהָרָה:
that I will give the rain of your land in its season, the former rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn, and thy wine, and thine oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 עד כל ימי הארץ זרע וקציר

הבטחת ה' לאחר המבול, שזריעה וקציר, קיץ וחורף, יום ולילה לא יפסיקו. אדמו"ר חזקן מפרש שהיא חלה רק על סדר העולם הקיים.

Genesis 8:22 בראשית ח':כ"ב

עַד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְחֹם וְקָיִץ וְחֹרֶף וְיוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ:

While the earth remaineth, seedtime and harvest, and cold and heat, and summer and winter, and day and night shall not cease

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ח, כב.

5 לעבדה ולשמרה

אדם הונח בגן עדן "לעבדה ולשמרה". כאן המילים מסמלות את התורה והמצוות, שבאמצעותן נוצר העונג של גן עדן.

Genesis 2:15 בראשית ב':ט"ו

וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וַיִּנְחֵהוּ בְּגֵן־עֵדֶן לְעֲבָדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ:

And the L-RD G-d took the man, and put him into the garden of Eden to dress it and to keep it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

6 שכר מצוה מצוה

דברי בן עזאי ששכר מצווה הוא המצווה. אדמו"ר חזקן מפרש אותם כאור חדש שהמצווה עצמה ממשיכה לתוך האות שלה בשם.

Pirkei Avot 4:2 משנה אבות ד':ב'

בֶּן עֲזַאי אוֹמֵר, הָיָה רֵץ לְמִצְוָה קְלָה כְּכַתְמוֹנָה, וּבוֹרַח מִן הָעֲבֵרָה. שְׂמִינְיָה גּוֹרֶרֶת מִצְוָה, וְעֵבֶרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרָה. שֶׁשָּׂכַר מִצְוָה, מִצְוָה. וְשָׂכַר עֲבֵרָה, עֲבֵרָה:

Ben Azzai said: Be quick in performing a minor commandment as in the case of a major one, and flee from transgression; For one commandment leads to another commandment, and transgression leads to another transgression; For the reward for performing a commandment is another commandment and the reward for committing a transgression is a transgression

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

7 ושמרתם וגוי אשר יעשה אתם

"את חוקותי ואת משפטי תשמרו, אשר יעשה אותם האדם וחי בהם; אני הוי". אדמו"ר חזקן מפרש את "יעשה" כ"יעשה" במשמעות של יצירה, ואת "אני הוי" כעשיית "אני" להוי.

Leviticus 18:5 ויקרא י"ח:ה'

וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם אֲנִי הָאֵל:
Havayah

Ye shall therefore keep My statutes, and Mine ordinances, which if a man do, he shall live by them: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא יח, ה.

8 אנכי ה' אלקיך

הדיבר הראשון בעשרת הדיברות בסני. "אנכי" מתפרש כ"אין סוף" שלמעלה מהעולמות, הנמשך באמצעות הוי ונעשה "אלקיך".

Exodus 20:2 שמות כ':ב'

אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ת"ז בהקדמה.

14 איהו וגרמוהי חד בהון

בהקדמה לתיקוני זוהר: בעשר הספירות של אצילות המלך נוכח: "הוא וכליו אחד בהם, הוא וחיותיו אחד בהם"; לא כן בעשר הספירות של בריאה.

Tikkunei Zohar 3b:9-10 תיקוני זוהר ג' ב:ט"י

דעשר ספירות דאצילות מלכא בהון, איהו וגרמיה חד בהון, איהו וחייו חד בהון, מה דלאו הכי בעשר ספירות דבריאה, דלאו אינון וחייו חד, לאו אינון וגרמיהו חד. ועלת על כלל הוא נהיר (נ"א נחית) בעשר ספירות דאצילות, ובעשר ספירות דבריאה, ונהיר בעשר פתות דמלאכיא, ובעשר גלגלי דרקיעא, ולא אשתני בכל אתר.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

15 דלאו מכל אלן מדות כלל

תפילתו של אליהו, פתח אליהו: ה' הוא שמוציא את עשר הספירות, אך הוא עצמו "אינו מכל המידות הללו כלל". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שאין סוף הוא למעלה אפילו מחכמה.

Tikkunei Zohar 17a תיקוני זוהר י"ז א

פסוקה 9

16 פני אריה פני שור

בחזון המרכבה של יחזקאל יש לכל אחת מהחיות פני אדם, פני אריה מימין ופני שור משמאל. אדמו"ר הזקן מוצא את שורש הנפש הבהמית באריה ובשור.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א"י

ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אליהימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתם ופני נשר לארבעתם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום

מלכי אדום שמלכו ומתו בזה אחר זה, לפני שהיה מלך בישראל. אדמו"ר הזקן מציב בהם את שורש הנפש הבהמית, ולכן יש לה הכוח להעלות את מה שלמעלה ממנה.

Genesis 36:31 בראשית ל"ו:ל"א

ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל:

And these are the kings that reigned in the land of Edom, before there reigned any king over the children of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לו, לא.

18 כי לא אדם

דברי שמואל לשאול: "נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם, כי לא אדם הוא להנחם". המאמר משתמש בביטוי כשמו של המדרגה שלמעלה מ"אדם", למעלה מכל חלוקה ושינוי.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is not a man, that He should repent

פסוקה 5

9 ויחדר כל העם

בבוקר מתן תורה היו רעמים וברקים, ענן כבד ותקיעת שופר, וכל העם במחנה רעד. אדמו"ר הזקן רואה ברעד הזה את הביטול שהמשיך את האור למטה.

Exodus 19:16 שמות י"ט:ט"ז

ויהי ביום השלישי בהית הבקר ויהי קלת וברקים וענן כבד עליהם וקל שפר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה:

And it came to pass on the third day, when it was morning, that there were thunders and lightnings and a thick cloud upon the mount, and the voice of a horn exceeding loud; and all the people that were in the camp trembled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יט, טז.

10 ורוח אייתי רוח

הזוהר מלמד שהכול תלוי ברצון: רוח מושכת רוח ומביאה רוח. אתערותא דלתתא ממשכה תגובה מלמעלה.

Zohar II, 162b זח"ב קסב, ב

הערת קה"ת

זח"ב קסב, ב.

פסוקה 6

11 תנה הודך על השמים

"אשר תנה הודך על השמים". לפי דברי חז"ל, המלאכים השתמשו בפסוק זה כדי לטעון שהתורה צריכה להישאר בשמים.

Psalms 8:2 תהילים ח:ב

ה' אֲדִינֵנו מִה' אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּנֵּה הוֹדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם:

O L-RD, our L-rd, How glorious is Thy name in all the earth! Whose majesty is rehearsed above the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 תנה הודך על השמים

כשעלה משה למרום, שאלו המלאכים מדוע נמצא ביניהם אדם, והתנגדו למסירת האוצר הגנוז של התורה לבשר ודם, בצטטם את הפסוק "אשר תנה הודך על השמים". כאן מסביר אדמו"ר הזקן את הסיבה הפנימית לכך שהתורה לא ניתנה להם.

Shabbat 88b:7 שבת פ"ח ב:ז

ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השתר לפני הקדוש ברוך הוא: רבוננו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמדה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו? ה' אֲדִינֵנו מִה' אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּנֵּה הוֹדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 7

13 ונקי בזהר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

23 ז"א בעתיקא אחיד ותליא

באידרא זוטא נאמר שאבא ואמא יצאו מהמוח הסתום, נכללים במזלא ותלויים בו, ושי"א תלוי וקשור בעתיקא קדישא". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שהמדות מושרשות למעלה מהמוחין.

Zohar III, 292a זח"ג רצב, א

הערת קה"ת

זח"ג רצב, א. נסמן לעיל יט, ב.

פסקה 11

24 ובעתיקא לית שמאלא

האידרא רבא: "אין צד שמאל בעתיקא הנסתר הזה; הכול ימין". בעתיקא אין כלל צד של דין.

Zohar, Idra Rabba 6:25-7:37 ספר הזהר, האדרא רבא ו':כ"ה-ז':ל"ז

פסקה 12

25 אבל בעתיקא

נוסח אחר: במקום "אבל בעתיקא" שכנוסח שלנו, בציטוט שב-Or HaTorah כתוב "אבל בבחינת עתיקא".

הערת קה"ת

באוה"ת שם: אבל בבחי' עתיקא.

26 ולכך נא... רמה קרני

הקטע מכאן ("לכן נאמר: 'כי לא אדם הוא'") ועד "ותרומם קרני" מצוטט שם, ב-Or HaTorah על פרשת Va'eschanan.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת ואתחנן ע' צב.

פסקה 13

27 כי מלכות דוד נלקחה ממקום עליון

קטע מכאן, הפותח במילים האלה, מובא באור התורה על נביאים וכתובים (נ"ד).

הערת קה"ת

קטע מכאן מובא באוה"ת נ"ך כרך ב ע' תשמט.

28 שהיא מבחי

שינוי נוסח: בציטוט שבאור התורה חסרות המילים "שהוא מבחינת", ולכן הנוסח הוא שמלכות דוד נלקחה ממקום עליון, "כי לא אדם הוא".

הערת קה"ת

באוה"ת שם ליתא תיבות אלו.

29 וגם... כי לא אדם

תשובתו של שמואל לשאול לאחר שהמלכות ניטלה ממנו: נצח ישראל אינו משקר ואינו מתחרט, "כי לא אדם הוא להינחם". אדמו"ר הזקן מפרש את הביטוי "לא אדם" כמדרגה שממנה ניטלה מלכותו של דוד.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is 'not a man, that He should repent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל-א טו, כט. ראה ד"ה באתי לגני תשכ"ח סעי' ד לצד הערה 46 (סה"מ מלוטס כרך ב ע' רמב). בענין שאול — בסה"מ תר"ן ע' שמ מציינ לכאן.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 אחר וקדם צרתני

"אחר וקדם צרתני". הפסקה הבאה מסבירה, על פי דברי הגמרא, ש"אחור" פירושו שהאדם נברא אחרון בסדר הבריאה.

Psalms 139:5 תהילים קל"ט:ה'

אֲחֹר וְקִדְמָה וְתִשְׁתַּעַל עָלַי כַּפְכָּה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, ה.

פסקה 10

20 אחר למע"ב

ביאורו של רבי אמי על "אחור וקדם צרתני": "אחור" במעשה בראשית, ו"קדם" — לעונש. האדם נברא אחרון בבריאה, לאחר בעלי החיים והצמחים המקיימים אותו.

Berakhot 61a:5-7 ברכות ס"א א:ה'-ז'

אי נמי כדרבי ירמיה בן אלקעזר. דאמר רבי ירמיה בן אלקעזר: דו פרצופין ברא הקדוש ברוך הוא באדם הראשון, שנאמר: "אחור וקדם צרתני". ויזכנו ה' אלקים את הצלע". רב ושמואל: חד אמר פרצוף. וחד אמר זנב.

Or [it may be explained] according to the statement of R. Jeremiah b. Eleazar who said : The Holy One, blessed be He, made Adam with two faces ; as it is said, "Behind and before hast Thou formed me" (Ps. cxxxix. 5). "And the rib, which the L-rd G-d had taken from the man, made He a woman" (Gen. ii. 22). Rab and Samuel [comment upon this] : One declared that it was a face [from which Eve was made] ; the other declared that it was a tail

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות סא, א.

21 האבות הן הם המרכבה

ההערה מציינת שמקור המאמר מובא לעיל, ב"צ 4c. שם קורא אדמו"ר הזקן לאבות, "שהם המרכבה", חיות הקודש העליונות של אצילות: תחילה הם כלולים ב"עיבור" שבאמא עילאה, ואחר כך יוצאים מן ההעלם אל הגילוי.

הערת קה"ת

נסמן לעיל ד, ג.

22 לך הוי"ה הגדולה והגבורה

ברכת דוד: "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת..." אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהעלאת המדות אל ה' עצמו.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:יא

לְךָ ה' הַגְּדֹלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּחַ וְהַהוֹד בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ
לְךָ ה' הַמְּמָלְכָה וְהַמְתַּנְשָׂא לְכָל לְרָאשׁ:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34 שדוד שנמשח בקרן

מן הפסוק של חנה "רמה קרני", ולא "רמה פכיי", לומדת הגמרא שדוד ושלמה, שנמשחו בקרן, זכו למלכות שנמשכה לדורות, ואילו שאול ויהוא, שנמשחו בכך, לא זכו לכך.

Megillah 14a:18 מגילה י"ד א:י"ח

חנה — דְּכַתִּיב: "וַתִּתְפַּלֵּל חָנָה וַתֹּאמֶר עֲלֵי לִבִּי בְּה' רָמָה קֶרְנִי בְּה'".
 "רָמָה קֶרְנִי", וְלֹא רָמָה פֶּכִי. דָּוִד וְשִׁלְמֹה שֶׁנִּמְשְׁחוּ בְּקֶרֶן — נִמְשְׁכָה מְלָכוּתָן, שְׁאוּל וְיֵהוּא שֶׁנִּמְשְׁחוּ בִפֶּה — לֹא נִמְשְׁכָה מְלָכוּתָן.

Hannah", as it is written, "And Hannah prayed and said, "My heart exults in the L-rd, my horn is exalted in the L-rd" (I Samuel 2:1): "My horn is exalted", and not, "my cruse is exalted." David and Solomon, who were anointed from a horn, their kingship would be prolonged, but Saul and Yehu, who were anointed with a cruse, their kingship would not be prolonged.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

הערת קה"ת

מגילה יד, א. ראה לקו"ת שמיני יט, ב. וראה באוה"ת נ"ך כרך ב ע' אעט שמציינ לכאן. לפי קרן ראה אוה"ת נ"ך כרך ב ע' תשמט.

35 וינחם ה' על הרעה

לאחר תפילתו של משה על העם בעקבות חטא העגל, נאמר: "וינחם ה' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו". אדמו"ר הזקן מייחס שינוי כזה לבחינת אדם.

Exodus 32:14 שמות ל"ב:י"ד

וַיִּנְחָם ה' עַל-הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעָמוֹ:

And the L-RD repented of the evil which He said He would do unto His people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לב, יד.

36 רמה שהוא בחי עתיקא

ההערה מפנה לשם בעניין "רמה", כלומר נישאת, כביטוי לבחינת עתיקא.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פ' משפטים ע' אפט.

37 דוד מלך ישראל חי וקיים

רבי אמר לרבי חייא ללכת לעין טב, לקדש את החודש ולשלוח אליו את הסימן: "דוד מלך ישראל חי וקיים". אדמו"ר הזקן רואה במילים אלה ביטוי לנצחיות מלכותו של דוד.

Rosh Hashanah 25a:9 ראש השנה כ"ה א:ט'

רְבִי חֵיָא חֲזִיָא לְסִיְהָרָא דְהָהּ קָאִי בְּצַפְרָא דְעֵשְׂרִים וְתִשְׁעָה. שְׁקַל קָלָא פְתַק בְּקָה, אָמַר: לְאוֹרְתָא בְּעֵינֵי לְקַדוּשֵׁי בְּה, וְאֵת קְיָיִמַת הָקָא? וַיֵּל אֵיפְסִי. אָמַר לְקָה רְבִי לְרְבִי חֵיָא: וַיֵּל לְעֵינֵי טַב וְקַדְשִׁיה לְיִרְחָא, וְשִׁלַּח לִי סִימְנָא: "דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיָּים".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוק 17

38 אך ההפרש שבין חיות הקדש

אור התורה על שיר השירים מפנה לקטע זה, העוסק בהבדל בין החיות הקדושות לאבות.

הערת קה"ת

פסוק 14

30 שאול באחת ועלתה לו

מאמרו של רב הונא: שאול חטא פעם אחת, בפרשת אגג, והדבר נזקף לחובתו; דוד חטא פעמיים, בפרשת אוריה ובמניין העם, והדבר לא נזקף לחובתו. אדמו"ר הזקן מבאר את הטעם הפנימי: שורש מלכותו של דוד נמצא למעלה מהישג ידו של החטא.

Yoma 22b:10 יומא כ"ב ב:י'

אָמַר רַב הוֹנָא: כַּמָּה לֹא חָלִי וְלֹא מְרִגִּישׁ גִּבְרָא דְמָרִיה סִייעִיה, שְׁאוּל בְּאַחַת — וְעָלְתָה לוֹ. דָּוִד בְּשְׁתֵּים — וְלֹא עָלְתָה לוֹ. שְׁאוּל בְּאַחַת מְאִי הִיא? מַעֲשֶׂה דְאַגָּג. וְהָאֵיכָא מַעֲשֶׂה דְנוֹב עִיר הַכְּהֻנִּים! אֲמַעֲשֶׂה דְאַגָּג כְּתִיב: "נִחַמְתִּי כִּי הִמְלַכְתִּי אֶת שְׁאוּל לְמֶלֶךְ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יומא כב, ב.

פסוק 15

31 נעוץ תחלתן בסופן

בספר יצירה נאמר על עשר הספירות ש"סופן נעוץ בתחילתן ותחילתן בסופן". אדמו"ר הזקן משתמש בדברים אלה כדי לעגן את מלכות, הספירה האחרונה, בדרגה הנעלית ביותר ממש.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א:ז'

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלחבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

32 לית שמאלא בהאי עתיקא

באידרא רבא נאמר: "אין שמאל בעתיקא סתימאה; כולו ימין". מעל דרגת אדם אין דין ואין מדידה לפי המעשים.

Zohar, Idra Rabba 6:25-7:37 ספר הזוהר, האדרא רבא ו:כ"ה-ז:ל"ז

פסוק 16

33 רמה קרני בה'

פתיחת תפילתה של חנה: "לבי שמח בה', רמה קרני בה'". אדמו"ר הזקן מפרש את "רמה" כבחינת עתיקא.

I Samuel 2:1 שמואל א ב:א'

וַתִּתְפַּלֵּל חָנָה וַתֹּאמֶר עֲלֵי לִבִּי בְּה' רָמָה קֶרְנִי בְּה' רָחַב פִּי עַל-אֹיְבָיִי כִּי שְׁמַחְתִּי בִישׁוּעָתְךָ:

And Hannah prayed, and said: My heart exulteth in the L-RD, My horn is exalted in the L-RD; My mouth is enlarged over mine enemies; Because I rejoice in Thy salvation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל-א ב, א. לקמן קיד, א מציינ לכאן. לפי קרן ראה אוה"ת נ"ך כרך ב ע' תשמט פ" קרן לשון עצמיות, ולשון קרן זויות שהוא אין ובטול.

באוה"ת שה"ש ע"ז מציין לכאן.

39 וכנודע שיש שני מיני זיווגים

בניצבים מסביר אדמו"ר הזקן שבריאית נשמת האדם, שכל נשמות ישראל כלולות בה והיא התכלית העיקרית של בריאת העולמות, מתחדשת בכל ראש השנה. בסוגריים הוא מציין את עץ חיים ופרי עץ חיים כמקורות לאותם שני זיווגים בחכמה ובינה, שהראשון בהם נועד להחיות [את העולמות]. בשיר השירים (20b) הוא מסביר שהזיווג של אבא ואמא ממשיך אור חדש מן המאציל עצמו, והדבר נעשה רק באמצעות מסירות נפש, ואילו הזיווג של ז"א ונוקבא נעשה באמצעות תורה ומצוות.

הערת קה"ת

ראה ע"ה שער הנסירה רפ"ב. ופע"ה שער הק"ש פ"ה. לקו"ת נצבים מז, א. שה"ש כ, ב ואילך. אוה"ת פי בשלח ע' תקטז. באוה"ת ר"ה ע' אישסה מציין לכאן וז"ל: "דשם משמע [הכוונה לכאן] שהמלאכים ממשיכים יחוד חיצוניות דאריא שהוא להחיות העולמות מאין ליש, וע"י עבודת הצדיקים נמשך יחוד פנימיות אריא כו', וכאן [באוה"ת ר"ה] מבואר שגם היחוד דחיות העולמות נמשך ע"י הצדיקים", ע"ש.

40 שני מיני זיווגים באו"א

שער הנסירה פותח את הפרק השני: יש שני סוגי זיווג באבא ואמא — זיווג של חיות וזיווג של מוחין פנימיים, שהם הנשמות; האחד קבוע והאחר נפסק לפעמים. הזיווג החיצוני מתרחש בלעדיו, ואילו הזיווג הפנימי מתקיים רק באמצעותו.

Sefer Etz Chaim, Shaar HaKlalim 13:4 עץ חיים, שער הכללים י"ג:ד'

ודע כי ב' מיני זיווגים הם באו"א זיווג חיות וזיווג מוחין פנימיים שהם נשמות זו"ן פנימית העולמות, ואחד תדיר והב' נפסק לפעמים, ולזיווג אחד שהוא חיות וחיצוניות העולמות די שברוחא שבגוה יעלה מ"ן ולכן נעשה שלא על ידינו ולזיווג הפנימי הב' צריך שזו"ן עצמן יעלו מ"ן ובח"י הוחין שלהם הם המעלים מ"ן הנ"ל דפנימית וזה אינו נעשה אלא על ידינו. והנה קודם ק"ש של שחרית היה לז"א גם מוחין פנימיים דאבא דיניקה והיו חסרים לו מקיפי דאבא דיניקה והם חיצוניות העולמות שהם שמות אלקים ולהמשיך אלו צריך זיווג דחיצוניות דאריא ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

41 שני מיני זיווגים באו"א

יש למעלה שני זיווגים באבא ואמא: האחד נועד להחיות את העולמות, והוא קבוע ואינו נפסק לעולם, שכן אילו היה נפסק לרגע, היו העולמות חדלים להתקיים; והאחר נועד להמשיך מוחין לז"א ולנוקבא כדי להוליד נשמות, והוא אינו קבוע.

Pri Etz Chaim, Gate of the Recitation of the Shema 5:4 פרי עץ חיים, שער הקריאת שמע ה':ד'

... אך יש הפרש בין הדי' פעמים שאנו אומרים ק"ש כנ"ל, כי אין כולם שוים. וסוד הדבר, כי הלא כבר ביארנו כי מחמת הגלות והחורבן יש שינוי ופגם בג"ר, מה שאין כן קודם, כי תמיד היו זו"ן במוחין דגדלות שלימים. אמנם עתה, אין השינויים שוים, כי הלא יותר יש חסד בשחרית על העולם מבערב, כי בערב הם דינין תקיפין, ולכן הם די' מיני ק"ש משונים. גם לטעם זה, אין הזיווגים שוים, כי הלא כפי המוחין שיהיו אל זעיר אנפין, כך יהיו הזיווגים. לכן גם הזיווגים הם די', לכן גם התפלות ...

Pri Etz Chaim (Public Domain)

42 זיווגיהו תדיר

הערת קה"ת מפנה Zohar III, 290b למילים האלה.

Zohar III, 290b זח"ג רצ, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ג רצ, ב.

43 זיווגיהו תדיר

אידרא זוטא מתארת את חכמה ובינה, אבא ואמא, כשהם מחוברים כזכר ונקבה, וממשיכה ואומרת שרצון השניים אינו נפסק לעולם והשפע שלהם נמשך תמיד. ההערה מביאה זאת כמקור לכך ש"זיווגם קבוע".

Zohar, Idra Zuta 19:77-87 ספר הזהר, האדרא זוטא י"ט:ע"ז-פ"ז

44 זיווגיהו תדיר

הפרק שואל מדוע זיווג חכמה ובינה קבוע, ואילו זיווג תפארת ומלכות אינו קבוע, ומסיק שזיווג חכמה ובינה לעולם אינו חסר: בזמן הגלות אין זה זיווג שלם לצורך הולדת הבנים, אך הזיווג לצורך העליונים, כדי להחיותם, אינו נפסק. ההערה מביאה זאת כמקור לכך שהזיווג הוא "לצורך קיום העולמות".

Sefer Etz Chaim, Shaar HaKlalim 13:4 עץ חיים, שער הכללים י"ג:ד' הנה הזיווג נמצא בדי' ספירות לכד חו"ב תו"מ ונמצא לרשב"י הפרש גדול בין זיווג לזיווג כי חו"ב לא מתפרשין לעלמין משא"כ תו"מ. וצריך לדעת מפני מה זיווג חו"ב תדיר ואינו כן בזיווג תו"מ ועוד לעני מה הוא זיווג חו"ב ומה היא מתחדשת ממנו כי בשלמא בזיווג תו"מ נותן נשמה לישראל כדכתיב ונשמות אני עשיתי אבל זיווג חו"ב מה יתן ומה יוסיף שמה תאמר להעמיד היות שהם הספירות על יחודם וכדי שיעטרו תו"מ באותם העטרת המשובחים ויתחדו כמ"ש מורינן ורבינו נר"ו בשי' מהות ההנהגה פ"ג ליתא שא"כ לא היה ראוי להיות ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

45 תרין רעין דלא מתפרשין

הזהר מבחין בין "אהובים", המשתוקקים זה לזה אך אינם תמיד יחד, לבין "רעים", שנמצאים תמיד יחד ואינם נפרדים לעולם. חכמה ובינה הם הרעים שאינם נפרדים.

Zohar III, 4a זח"ג ד, א

הערת קה"ת

זח"ג ד, א. וראה לעיל י, ב.

46 שהוא לקיום העולמות

מאמר שאליו מפנה ההערה, לצד עץ חיים, בנוגע לזיווג המקיים את העולמות.

הערת קה"ת

ראה ע"ה שער הכללים פ"ג. ראה ד"ה חייב אדם לברך תרל"ח פרק א.

פסקה 18

47 צדקה תרומם גוי

"צדקה מרוממת גוי, וחסד לאומים חטאת". אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "מרוממת" (תרומם) במשמעות של העלאה למדרגת רמה.

Proverbs 14:34 משלי י"ד:ל"ד

צְדָקָה תְּרֹמֵם גּוֹי וְחֶסֶד לְאֻמִּים חַטָּאת:

Righteousness exalteth a nation; But sin is a reproach to any people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה נב, ח.

53 וראו כל בשר

"ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו". זוהי התגלות האלקות בעולם, לה מצפים ישראל.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ"ה:

ונגלה כבוד ה' וראו כל־בָּשָׂר יִחַדּוּ כִּי פִי ה' דִּבֶּר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken 'it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה מ, ח.

22 פסוקה

54 כעניי עבדים אל יד אדוניהם וכעניי שפחה אל יד גברתה

"כעניי עבדים אל יד אדוניהם, כעניי שפחה אל יד גברתה, כן עינינו אל ה' אלקינו עד שיחננו". אדמו"ר חזק מפרש שהעבדים והשפחה הם המלאכים של העולמות התחתונים, ו"עינינו" הן נשמות ישראל.

Psalms 123:2 תהילים קכ"ג:

הִנֵּה כַּעֲנֵי עֲבָדִים אֲלֵי־יָד אֲדֹנֵיהֶם כַּעֲנֵי שִׁפְחָה אֲלֵי־יָד גְּבֵרָתָהּ כֵּן עֵינֵינוּ אֵלֶי־הוּ אֲלֵהֵם אֲלֵקֵינוּ עַד שִׁיחַנְנוּ:

Behold, as the eyes of servants unto the hand of their master, As the eyes of a maiden unto the hand of her mistress; So our eyes look unto the L-RD our G-d, Until He be gracious unto us

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

55 וכל העם רואים

במעמד הר סיני "כל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר". אדמו"ר חזק מפרש לדיונו בפסוק זה.

Exodus 20:15 שמות כ':ט"ו

וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלְפִידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַקֶּהָר עֲשׂוּ וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנָּעוּ וַיַּעֲמָדוּ מֵרָחֵק:

And all the people perceived the thunders, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 במחשבה עליונה . . קול השופר כו'

נוסח כתב יד: הקטע הזה אינו מופיע בכתב היד, והוא מסתיים במקום זאת: "...במחשבה העליונה, אל העצמות, בחינת 'כי לא אדם הוא, כנ"ל; וכך עינינו נשואות ומייחלות עד שיחננו במדרגה העליונה וכו'. וד"ל".

הערת קה"ת

בבזך תקצ"ה (ריג, א) אין קטע זה, והסיום שם: במחשבה עליונה לגבי עצמיות בחי' כי לא אדם כנ"ל כך עינינו נשואות ומייחלות עד שיחננו בבחי' עליונה כו' וד"ל.

משלי יד, לד.

48 מלך מלך

מלכי אדום שמלכו "לפני מלוך מלך לבני ישראל". מה שנפל מהם בשבירת הכלים נמצא בכסף ובזהב.

Genesis 36:31 בראשית ל"ו:ל"א

וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֲדָוִם לִפְנֵי מֶלֶךְ־מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

And these are the kings that reigned in the land of Edom, before there reigned any king over the children of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 פסוקה

49 זכור ושמור בדבור אחד נאמרו

"זכור" ו"שמור" נאמרו בדיבור אחד, דבר שאין הפה יכול לדבר והאוזן יכולה לשמוע. אדמו"ר חזק קורא את שתי המילים כביטוי לנותן ולמקבל שהתחברו.

Rosh Hashanah 27a:2-3 ראש השנה כ"ז א:ב-ג

וּשְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת מִן הַצִּדִּים. וְתִרִי קֶלֶי מִי מִשְׁתַּמְעִי? וְהַתְנַיָּא: "זְכוֹר" וְיִשְׁמֹר, בְּדִיבּוּר אֶחָד נֶאֱמְרוּ, מֵה שְּׁאִין הִפָּה יְכוּלָּה לְדַבֵּר וְאִין הָאֹזֶן יְכוּלָּה לְשִׁמּוֹעַ! לְכָךְ מֵאֲרִיךְ בְּשׁוּפָר. לְמִימְרָא דְכִי שָׁמַע סוּף תְּקִיעָה בְּלֹא תַחֲלִילַת תְּקִיעָה יֵצֵא, וּמִמִּילָא: תַּחֲלִילַת תְּקִיעָה בְּלֹא סוּף תְּקִיעָה יֵצֵא?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה כז, א.

50 ואביו שמר את הדבר

כשיוסף סיפר את חלומותיו, אחיו קינאו בו, "ואביו שמר את הדבר". אדמו"ר חזק מבאר את "שמר" במשמעות של ציפייה ממושכת.

Genesis 37:11 בראשית ל"ז:י"א

וַיִּקְנְאוּ־בּוֹ אָחָיו וְאָבִיו שָׁמַר אֶת־הַדָּבָר:

And his brethren envied him; but his father kept the saying . in mind

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לז, יא.

51 תוחלת ממושכה

"תוחלת ממושכה מחלה לב". אדמו"ר חזק משתמש בביטוי כדי להסביר את "שמור": המתנה ממושכת, כשהעיניים נשואות תמיד אל הנותן.

Proverbs 13:12 משלי י"ג:י"ב

תּוֹחַלֶּת מְמַשְׁכָּה מַחְלֵה־לֵב וְעֵץ חַיִּים תֵּאָוֶה בָּאָה:

Hope deferred maketh the heart sick; But desire fulfilled is a tree of life

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 עין בעין יראו

"כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון". זוהי ההתגלות של הזמן העתיד לבוא, לה מצפים ישראל.

Isaiah 52:8 ישעיהו נ"ב:ח

קוֹל צִפְיָךְ יִנְשָׂא קוֹל יִחַדּוּ וְיִנְנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יֵרָא וּבָשׁוּב ה' צִיּוֹן:

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to Zion

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Pri Etz Chaim (Public Domain)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309) [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/torah-ohr/yisro/8/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק